

Bijlage 1: Resultaten onderzoek Right to challenge

In de samenleving ontstaan steeds meer initiatieven van burgers om zelf vorm te geven aan hun fysieke en sociale leefomgeving. Sleutelbegrippen daarbij zijn 'eigen regie' en 'eigenaarschap' gekoppeld aan meer verantwoordelijkheid. Als overheid dienen we ons tot deze ontwikkelingen nader te verhouden en na te gaan op welke wijze we dit kunnen stimuleren en bevorderen. Deels heeft het te maken met wettelijke kaders en (vermindering van) regelgeving, deels heeft het betrekking op de ontwikkeling van nieuwe instrumenten.

1. Inleiding

In het Coalitieakkoord 2014-2018 is opgenomen dat we, samen met de bewoners, gaan bekijken of de buurtrechten uit Engeland een goede oplossing voor Tilburg zijn. De raad heeft in haar vergadering van 15 december jl., naar aanleiding van het initiatiefvoorstel Right to challenge van het CDA, besloten dat er onderzoek gedaan moet worden naar hoe buurtrechten als het Right to challenge, het Right to bid en Right to build in Tilburg kunnen worden vormgegeven. Het onderzoek naar de drie buurtrechten vindt gefaseerd plaats. De raad heeft besloten de eerste fase van het onderzoek te richten op het Right to challenge en de uitkomsten van het onderzoek vóór 1 april 2015 toe te sturen, zodat een eventuele pilot na het zomerreces kan starten. Deze informatienota strekt daartoe. In de bijlage bij deze informatienota zijn de onderzoeksresultaten van het Right to challenge beschreven.

Achtereenvolgens gaan we in op de volgende vragen:

1. Het Right to challenge: waar komt het vandaan, wat is het en hoe werkt het? Is het succesvol?
2. Wat is er bekend over het Right to challenge in Nederland?
3. Waar onderscheidt de Right to challenge zich van een aanbesteding en wat betekent het invoeren van het recht voor het aanbestedingsbeleid?
4. Welke risico's en praktische vraagstukken doen zich voor bij de Right to challenge? En hoe kunnen we daarmee omgaan?
5. Hoe kan je de Right to challenge waarborgen?
6. Hoe gaan we de komende maanden verder met dit onderwerp?

2. Het Right to challenge

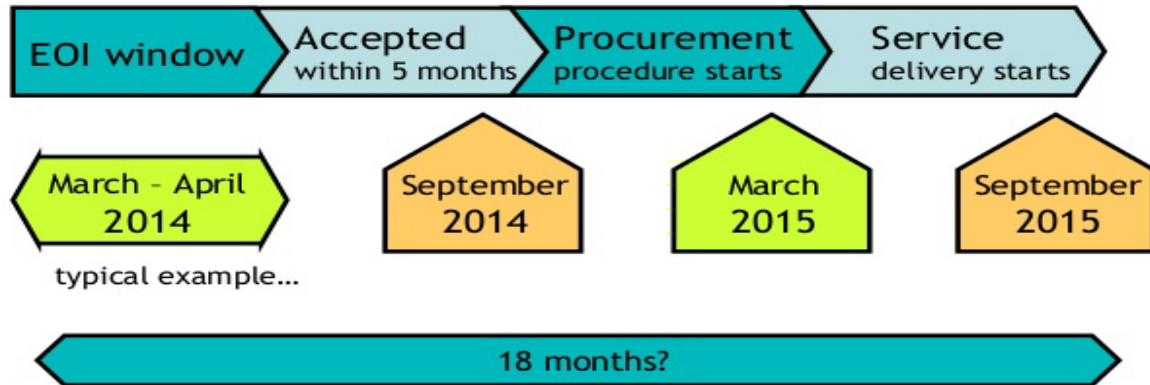
Het Right to challenge is afkomstig uit Engeland en is bedoeld om de invloed van burgers op het lokaal bestuur te vergroten. Het Right to challenge staat voor het recht van bewonersgroepen om de uitvoering van publieke taken over te nemen, als zij een publieke taak beter en/of goedkoper kunnen uitvoeren dan de overheid zelf. Dit betekent dat bewonersgroepen mee kunnen doen bij aanbestedingen door de overheid, in concurrentie met andere aanbieders. Het Right to challenge is in Engeland in 2012 ingevoerd, als onderdeel van de Localism Act. Het Localism Act is de landelijke wetgeving waarin de buurtrechten Right to challenge, Right to build en Right to bid in zijn vastgelegd.

Het Right to challenge bestaat in Engeland in de praktijk uit de volgende zeven stappen:

1. Het vormen van een bewonersorganisatie. De zogeheten 'Contract Readiness Checker' is een hulpmiddel om te checken hoe voorbereid een bewonersorganisatie is.
2. Het benaderen van de overheid en het verwerven van informatie over betreffende dienst. De bewonersorganisatie doet onderzoek naar de details van de dienst die ze streven over te nemen.
3. Het bouwen van een business case.
4. Het indienen van een blijk van belangstelling ('expression of interest'). De overheid bepaalt aan welke richtlijnen je moet voldoen om daadwerkelijk mee te kunnen bieden.
5. De beslissing van de overheid over de 'expression of interest'. De 'challenge' kan worden aanvaard (ga naar stap 6), afgewezen, of er kan gevraagd worden om meer informatie (dan moeten de stappen één tot en met vier worden herzien).
6. Het bieden voor het recht om de dienst uit te voeren. Bij deze stap worden de zaken competitief. Er dient meer informatie in de lijn van de business case te worden ingediend. Ook andere (professionele) organisaties krijgen de kans om hetzelfde te doen. De overheid zal uiteindelijk de keuze maken wie het contract 'wint'.
7. Als de bewonersorganisatie het contract 'wint' begint pas het echte werk: het uitvoeren van de publieke dienst.

Locality, een ondersteuningsorganisatie voor de buurtrechten in Engeland, heeft onderzoek gedaan naar de duur van het 'challenge proces'. Het proces van 'expression of interest' tot het daadwerkelijk overnemen van een publieke dienst duurt gemiddeld 18 maanden. De tijd van het vormen van een bewonersorganisatie tot het bouwen van een business case is hierin niet meegenomen.

Figuur 1: het 'challenge proces'

Succesvol?

Het Right to challenge is één van de drie buurtrechten in Engeland (naast het Right to build en Right to bid). In de afgelopen twee jaar zijn er ruim 4000 vragen over het Right to challenge bij de ondersteuningsorganisatie, Community Rights Advice Service, binnen gekomen. Echt succesvolle overnames van publieke diensten zijn tot nu toe beperkt gebleven (zie bijlage I voor enkele Engelse voorbeelden). Waar lopen de Engelse initiatiefnemers tegenaan in de dagelijkse praktijk? Afgezien van het feit dat het recht pas ruim twee jaar bestaat zijn er ook andere oorzaken die ervoor zorgen dat het aantal succesvolle overnames van publieke diensten beperkt zijn gebleven. Een opsomming van verschillende oorzaken:

- Bewoners moeten binnen de gestelde kaders van de gemeente werken;
- Spanningsveld tussen bewoners en gemeente: op het moment dat bewoners de gemeente vertellen dat zij publieke diensten beter en slimmer kunnen organiseren verandert de relatie tussen bewoners en gemeente. Die relatie is van groot belang, omdat de gemeente een veelheid aan weigeringsgronden heeft een 'expression of interest' af te wijzen;
- Inkoopprocedures en tradities: in zijn algemeenheid worden publieke diensten op grote schaal uitbesteed onder het mom van efficiency en risicodekking. De schaal van de contracten zorgt er voor dat bewonersinitiatieven zich vaak niet kunnen kwalificeren om mee te dingen naar een contract;
- Het vakjargon dat professionals gebruiken is niet bekend bij de initiatiefnemers;
- Bewoners hebben een informatieachterstand op professionele organisaties;
- De gemiddelde doorlooptijd van het proces van 'expression of interest' tot het daadwerkelijk overnemen van desbetreffende publieke dienst is 18 maanden.

In Engeland leeft op dit moment de discussie om een 'tussenvorm' voor het Right to challenge te organiseren, waarbij bewoners het recht krijgen om invloed uit te oefenen op de werkzaamheden van professionele organisatie: het 'Right to reshape services'. Daardoor zouden bewoners meer invloed krijgen door directe samenwerking met professionele organisaties. Ook de Rotterdamse hoogleraar Samenlevingsopbouw Justus Uitermark komt tot een niet zo positieve conclusie over het Right to challenge in Engeland: "De regeling is zo vorm gegeven dat lokale gemeenschappen nauwelijks kans van slagen lijken te maken (...) Het overgrote deel [van de overheidsopdracht] komt terecht bij marktpartijen."

3. Right to challenge in Nederland

Het Landelijk Samenwerkingsverband Actieve Bewoners (LSA) is een aantal jaar geleden een lobby gestart om de Right to challenge op de politieke agenda in Nederland te krijgen. Het LSA ziet het Right to challenge als één van de buurtrechten waarmee burgers meer zeggenschap over hun directe leefomgeving krijgen. Door heel Nederland zijn tientallen moties en initiatiefvoorstellen met betrekking tot het Right to challenge aangenomen. In Lelystad wordt het Right to challenge zelfs door een burgerinitiatief vorm gegeven. Naast Tilburg studeren meer gemeenten momenteel op het Right to challenge, zie bijlage II over Amsterdam, Rotterdam en Utrecht.

In de kabinetsnota 'Doe-democratie' wordt gesteld dat een landelijke regeling van Right to challenge voor Nederland niet voor de hand ligt, gezien de Nederlandse situatie van gedecentraliseerde verhoudingen met lokaal bestuur. Wel verkent het Ministerie van Binnenlandse Zaken de mogelijkheid, wenselijkheid en noodzaak van een Nederlandse pendant van de Right to challenge. Er wordt momenteel gewerkt aan een leerkring vanuit het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

Het Right to challenge in de Wmo en de Bibliotheekwet

Het Right to challenge is in Nederland vastgelegd in de Wmo en de bibliotheekwet. Aan de Wet maatschappelijke ondersteuning, die per 1 januari 2015 van kracht is, is door een amendement van de Tweede Kamer een artikel 2.6.7 toegevoegd dat als volgt luidt: "Bij algemene maatregel van bestuur kunnen voorwaarden worden bepaald waaronder ingezetenen en maatschappelijk initiatieven bij de uitvoering van het beleid kunnen worden betrokken, het uitvoeren van taken van het college worden op grond van deze wet daaronder begrepen." De algemene regel van bestuur die in het wetsartikel wordt genoemd, komt er voorlopig niet. Het wetsartikel impliceert, zo licht het ministerie van VWS toe, dat gemeenten zelf een invulling geven aan het Right to challenge op het gebied van de Wmo. Laten (te veel) gemeenten dit na, dan komt er alsnog een algemene maatregel van bestuur.

In juni 2014 is een amendement aangenomen in de Bibliotheekwet die bewoners het recht geeft om een bibliotheek over te nemen op het moment dat deze moet sluiten. Met het amendement willen de indieners het mogelijk maken om bij algemene maatregel van bestuur nadere regels te stellen over vormen van inschakeling van buurtinitiatieven. Hiermee beogen de indieners dat een buurtinitiatief niet alleen een mogelijkheid, maar ook een recht wordt voor burgers.

Voorbeelden van de Right to challenge in Nederland?

Er zijn in Nederland weinig concrete voorbeelden bekend volgens het zuivere Engelse concept van het Right to challenge. Er zijn echter wel vele burgerinitiatieven in Nederland, óók in Tilburg, waarbij burgers overheidstaken overnemen omdat ze het zelf efficiënter en slimmer kunnen organiseren. Hieronder twee van de vele voorbeelden die er te vinden zijn:

Het Bewonersbedrijf Heechterp Schieringen heeft in Leeuwarden een klein afvalpreventie contract afgesloten met de gemeente. Het bewonersbedrijf gaat de schoonmaak van portieken organiseren en probeert een eind te maken aan het dumpen van grof afval waar de buurt al jaren last van heeft. Dit doet het bewonersbedrijf in samenwerking met afvalverwerkingsbedrijf Omrin.

Stichting Bewonersbedrijven Zaanstad is het eerste burgerinitiatief in Nederland dat als onderaannemer meedraait in professionele wijkteams. Bij de aanbestedingen die de gemeente uitschreef voor het samenstellen van wijkteams, kreeg het bewonersbedrijf twee wijkteams toegewezen als onderaannemer van zorg- en welzijnsorganisatie Dock. Het liefst zou het bewonersbedrijf zelf mee doen bij de aanbesteding, maar dat is nu nog een brug te ver. Naast ondersteuning aan de wijkteams, doet het bewonersbedrijf onderhoudswerkzaamheden voor een woningcorporatie, zijn er afvalprojecten opgestart en onderhouden de bewoners een buurttuin. Ook het 'werken aan werk' is met begeleiding van dertig langdurig werklozen een van de pijlers van het buurtbedrijf.

De essentie van het Right to challenge, het recht op het overnemen van een publieke taak, is duidelijk terug te zien. Ook in Tilburg gebeurt het al, denk bijvoorbeeld aan De Boomtak en De Back, maar er zijn meerdere initiatieven. De aanpak van het overnemen van de publieke taak is bij de voorbeelden divers. Dit laat zien dat bij elk burgerinitiatief maatwerk vereist is en dat er geen standaard is voor het overnemen van publieke taken door inwoners.

4. Aanbestedingsbeleid

Het Right to challenge in Engeland gaat over bewoners die mee kunnen bieden op aanbestedingen. Eerder is beschreven dat deze vorm van 'challengen' niet de meest succesvolle aanpak is. Het gaat uiteindelijk om de wijze waarop publieke diensten worden 'aanbesteed'. Het ministerie van BZK noemt het 'maatschappelijk aanbesteden'.

Europese aanbestedingsregels

Als de overheid een opdracht wil uitbesteden en deze opdracht overschrijdt de Europese aanbestedingsdrempels, dan moet de gemeente deze opdracht openlijk aanbesteden. De drempel voor Diensten, waar de challenges hoogstwaarschijnlijk onder vallen, ligt op €207.000. Bij jaarlijks terugkerende opdrachten moet je dit bedrag rekenen over vier jaar. Kortom, bij een bedrag van omstreeks €50.000 per jaar moet de gemeente Europees aanbesteden. De gemeente mag de opdracht niet 'knippen' om onder deze regelgeving uit te komen. Een grote opdracht mag niet worden opgeknipt in kleine opdrachten. Een voorbeeld: het onderhoud openbaar groen ligt in de gemeente Tilburg boven de Europese aanbestedingsgrens. De opdracht mag niet geknipt worden naar bijvoorbeeld het groenonderhoud per wijk. Dit zou betekenen dat als burgerinitiatieven de overheid wil uitdagen op het gebied van bijvoorbeeld onderhoud openbaar groen dat het burgerinitiatief de gehele stad moet bestrijken. Dit is niet onmogelijk, maar het is de vraag of het voor burgers wenselijk is het groenonderhoud voor de gehele stad te organiseren. Hier loopt de Right to challenge in Engeland ook op stuk.

Uitgangspunten aanbestedingsbeleid Tilburg

Als de Europese aanbestedingsdrempel niet wordt gehaald, geldt het gemeentelijk beleid voor inkoop- en aanbesteding. De gemeente Tilburg wil met haar beleid voor inkoop- en aanbesteding de volgende doelstellingen verwezenlijken:

- Doelmatig en rechtmatig inkopen zodat gemeenschapsgelden op verantwoorde en controleerbare wijze worden aangewend en besteed;
- Een integere, betrouwbare, zakelijke en professionele inkoper en opdrachtgever zijn;
- Het bereiken van een optimale (integrale) prijs-kwaliteitsverhouding;
- Administratieve lastenverlichting voor zowel zichzelf als voor ondernemers;
- Een continue bijdrage leveren aan de Tilburgse collegedoeleinden.

De doelstellingen zeggen niets over of dat burgers ook mee kunnen doen met aanbestedingen. Er zal in het aanbestedingsbeleid naar ruimte moeten worden gezocht voor burgerinitiatieven. Het maatschappelijke aanbesteden kan hiervoor een uitkomst bieden.

Maatschappelijk aanbesteden

Feitelijk lijkt het Engelse Right to challenge op wat we in Nederland 'maatschappelijk aanbesteden' noemen, zij het dat bij maatschappelijk aanbesteden het initiatief bij de overheid ligt. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken omschrijft maatschappelijk aanbesteden als "een nieuwe manier om bewoners en maatschappelijke partners bij beleid en uitvoering te betrekken." Bij maatschappelijk aanbesteden komt de uitvoering van publieke taken (waarvoor de overheid eindverantwoordelijk is) in handen van bewoners of sociaal ondernemers - al dan niet in samenwerking met maatschappelijke organisaties.

Het initiatief voor maatschappelijk aanbesteden kan zowel bij de overheid als bij de burgers liggen. Bewoners, (sociaal) ondernemers of maatschappelijke organisaties kunnen de overheid attenderen op hun wens om bepaalde taken of verantwoordelijkheden van de overheid over te nemen. Het betreft bij maatschappelijk aanbesteden echter wel taken waar de overheid verantwoordelijk is, waarvoor de overheid kaders opstelt en waarover de nieuwe uitvoerders (deels) zelf verantwoording afleggen.

Tabel 1: verschillen tussen klassiek en maatschappelijk aanbesteden

Klassiek aanbesteden	Maatschappelijk aanbesteden
Eigenaarschap bij opdrachtgever	Gevoel van eigenaarschap bij samenleving
Focus op efficiency	Menselijke maat
Systeemwereld staat centraal	Leefwereld staat centraal
Schaalvergroting	Schaalverkleining
Aanbod/aanbieders als uitgangspunt	Vraagstuk als uitgangspunt
Economische waarde	Maatschappelijke waarde
Versnipperd aanbod	Integraal aanbod
Aanbieders zijn (maatschappelijke) instellingen en bedrijven	Aanbieders zijn (combinaties van) bewoners, instellingen en bedrijven
Versterkt concurrentie	Versterkt samenleving
Resultaat op outputniveau	Resultaat op outcomeniveau
Gemeentebreed	Wijk- of buurtgericht
Gericht op één functie	Slimme functiecombinaties

5. Risico's en praktische vraagstukken

Bij het overnemen van publieke diensten horen enkele risico's en praktische vraagstukken. In dit deel worden de risico's en praktische vraagstukken met mogelijke oplossingen beschreven. Doordat ieder burgerinitiatief uniek is zijn er geen 'kant en klare' oplossingen. Dit zijn daarom algemene risico's en praktische vraagstukken.

Spontaniteit

De gemeente kiest soms voor meerjarige contracten met professionele organisaties. Dan zou het onmogelijk zijn om tussentijds aanpassingen te doen. Initiatieven houden geen rekening met aanbestedingsprocedures. De initiatieven komen 'tussentijds', terwijl taken al zijn aanbesteed. Dit maakt het soms moeilijk om ruimte te vinden voor burgerinitiatief.

Mogelijke oplossingen:

- Deel van het budget reserveren voor 'tussentijdse' initiatieven.
- Communicatie vooraf: inwoners en organisaties uitnodigen mee te doen bij aanbesteding;
- Mogelijkheid vastleggen dat overeenkomsten tussentijds kunnen worden opgezet voor burgerinitiatieven;
- In contracten vastleggen dat 'afschaling' kan bij 'tussentijds' Right to challenge;

Kwaliteit

Bij publieke diensten horen bepaalde kwaliteitseisen. Hoe kun je garanderen dat burgerinitiatieven aan de gewenste kwaliteitseisen van publieke diensten voldoet? Hoe houd je 'cowboys' buiten de deur? In het plan moeten de uitdagers aandacht besteden aan kwaliteitseisen, maar moeten dit dezelfde kwaliteitseisen zijn als die aan professionele organisaties wordt gevraagd?

Mogelijke oplossingen:

- Algemene kwaliteitseisen waar initiatieven aan moeten voldoen formuleren;
- Laat eventueel een betrokken professionele aanbieder de kwaliteit 'toetsen';
- Ten minste x aantal handtekeningen van inwoners.

Continuïteit

Burgerinitiatieven berusten veelal op een ('toevallige') samenwerking van mensen die elkaar kennen. Dat samenwerkingsverband kan uiteenvallen als mensen verhuizen of afhaken. Hoe kun je ervoor zorgen dat er continuïteit geborgd wordt?

Mogelijke oplossingen:

- Minimale eisen opstellen over de aard van een samenwerkingsverband van bewoners: vereniging, stichting et cetera;
- Pilotfase mogelijk maken in bepaalde omstandigheden;
- Garantie van een professionele aanbieder.

Begeleiding

In de praktijk blijken goede ideeën vaak gesmoord te worden in de beginfase, waarin de initiatiefnemers uitvinden aan welke gemeentelijke eisen moet worden voldaan. De tijd die aan dergelijke 'bijzaken' dient te worden besteed is redelijk hoog. Dit bevordert de motivatie over het algemeen niet. Moet je begeleiding organiseren? Zo ja, hoe organiseer je begeleiding, expertiseontwikkeling, en/of voorkom je dat men vastloopt in valkuilen?

Mogelijke oplossingen:

- Vraagbaak bij de gemeente;
- Uitwisseling van ervaringen tussen verschillende initiatieven organiseren;

- Ondersteuningsstructuur organiseren, bijvoorbeeld begeleiding kan intern of extern (let op: niet een initiatief overnemen, maar enkel in het proces op weg helpen!).

Verantwoording

Het mooie van initiatieven van onderop is dat ze de logica van de burger volgen en niet die van logge organisaties. Maar als ze de gemeente uitdagen dat ze zaken beter kunnen organiseren, dienen ze wel tot op zekere hoogte zich te voegen naar de werkwijze van de gemeente. Hoe zorg je ervoor dat burgerinitiatieven verantwoording afleggen, zonder opgezaald te worden met bureaucratische lasten?

Mogelijke oplossingen:

- Algemene verantwoordingsregels opstellen;
- Huidige aanbieders betrekken die kunnen begeleiden in de verantwoording;
- Ondersteuningsstructuur voor verantwoording organiseren (bijvoorbeeld Contour de Twern of Stichting MEE).

Klachten

Het is lastig als je niet tevreden bent over een initiatief van iemand die je persoonlijk kent. De relaties tussen buurtbewoners en initiatiefnemers is heel direct en daarbij heeft het indienen van een klacht directe gevolgen voor de relatie. Waar kunnen mensen terecht als ze klachten hebben over een burgerinitiatief?

Mogelijke oplossing:

- (regionale) ombudsfunctie;

Publiek debat

Burgerinitiatieven zijn een belangrijke (positief geformuleerde) uiting van wat er leeft in de samenleving. Voor de gemeente is het daarom van belang deze initiatieven serieus te nemen. Hoe zorg je ervoor dat burgerinitiatieven niet stilletjes binnen de muren van het stadhuis worden 'af geserveerd'?

Mogelijke oplossingen:

- Openlijk en transparant reageren, bijvoorbeeld via de website (nee is ook een antwoord!);
- Beoordeel in samenwerking met externe partijen het voorstel van de uitdagers (bijvoorbeeld met professionele organisaties buiten de eigen gemeente, een 'jury' van wetenschappers, wijkvereniging);
- Informatienota naar de raad.

6. Waarborgen

De Right to challenge vraagt veel van houding en gedrag, zowel van ambtenaren als van initiatiefnemers. Bij het Right to challenge worden taken waar de overheid voor verantwoordelijk is aan burgerinitiatieven en sociaal ondernemers overgedragen, inclusief het benodigde budget. Dat vraagt om een omslag in denken bij zowel de aanbestedende partij (gemeente) als bij diegenen aan wie wordt aanbesteed (burgerinitiatieven en sociaal ondernemers).

Verdere voorwaarden:

- Een uitnodigende en meedenkende houding van ambtenaren;
- Actieve bekendmaking van het Right to challenge;
- Gelijkheid in informatie is voor diverse partijen een must;
- Minder bureaucratie en ruimte om te experimenteren;
- Bij de baten van de Right to challenge niet uitgaan van kostenbesparing, maar van meer kwaliteit en betrokkenheid.

7. Hoe verder?

We onderstrepen de grondgedachte van het Right to challenge, namelijk dat burgers de gemeente uit kunnen dagen en de middelen en verantwoordelijkheid krijgen om bij te dragen aan de leefbaarheid, het welzijn en de dienstverlening in hun buurt, wijk, dorp of stad. Dit spreekt ons bijzonder aan en vinden wij ook passend binnen de brede beweging rond de participerende overheid. Graag willen we experimenteren met voorbeelden van het Right to challenge. Daarbij nemen we niet de zuivere Engelse aanpak over, want deze is nog niet effectief gebleken. We gaan voor de Tilburgse situatie een beter passend alternatief van het zuivere Engelse

Right to challenge onderzoeken en uitwerken. Er zijn drie cases geselecteerd die in de periode van 1 april tot en met het 1 juni nader worden uitgewerkt. Dit doen we voor:

- groenonderhoud (groenadoptie en stadslandbouw);
- het sociaal domein (concrete taken uit de basisstructuur van het sociale domein, bijvoorbeeld accommodatiebeheer wijk- en buurtcentra en organiseren vrijwilligerswerk);
- en parkmanagement.

Voor het groenonderhoud is er een collegebesluit (24-2-2015) genomen om groenonderhoud middels het Right to challenge vorm te geven. Voor het sociaal domein is gekozen omdat er in de landelijke wetgeving van de Wmo en Bibliotheekwet mogelijkheden voor nadere eisen voor het Right to challenge zijn opgenomen. Ook zien we bij de Boomtak en de Back dat er mogelijkheden zijn voor accommodatiebeheer en het Right to challenge. We gaan voor concrete taken als accommodatiebeheer en het organiseren van vrijwilligerswerk het Right to challenge onderzoeken. Voor het parkmanagement is gekozen omdat de ondernemers zelf de handen ineen geslagen hebben om de dienst van het parkmanagement over te nemen. De gemeente heeft hiervoor budget beschikbaar gesteld, waardoor de ondernemers nu de mogelijkheid hebben het parkmanagement naar eigen inzicht in te vullen. Het moment waarop de ondernemers met een concreet plan komen blijft vooralsnog uit.

In de concrete uitwerking op de drie publieke diensten komen onder andere de volgende vragen aan bod:

- Welke bijdrage kan een Tilburgse Right to challenge leveren aan de bevordering van burgerinitiatief?
- Welke financiële ruimte kunnen we, naast het aanjaagfonds burgerparticipatie dat enkel nog in 2015 beschikbaar is, vinden om bewonersinitiatief meer kans te geven?
- Is er een ondersteunings- of begeleidingsstructuur gewenst om burgers te 'helpen'? Zo ja, hoe ziet die structuur er uit? En wat zijn de kosten?
- Welke risico's heeft het Tilburgse Right to challenge voor desbetreffende publieke dienst? En hoe gaan we daar mee om?
- Hoe kunnen we de Tilburgse variant van de Right to challenge waarborgen?
- Welke effecten heeft het Tilburgse Right to challenge op de werkgelegenheid?
- Hoe verhoudt het Tilburgse Right to challenge zich tot onbetaalde vrijwillige inzet?

Na de uitwerking van de Tilburgse variant van het Right to challenge op de terreinen groenonderhoud (groenadoptie en stadslandbouw), de sociale basisstructuur in de Wmo en parkmanagement, besluit het college op welk terrein er na het zomerreces met een (eventuele) pilot wordt gestart.

Na het zomerreces starten we ook met het onderzoek naar de buurtrechten 'Right to build' en 'Right to bid'

Relatie met andere projecten

Op 9 februari jl. heeft de commissie bestuur ingestemd met het voorstel van het college om één voorstel te ontwikkelen over hoe we omgaan met burgerinitiatieven. De Right to challenge wordt in de aanpak over de omgang met burgerinitiatieven meegenomen.

Bijlage I: Voorbeelden Right to challenge in Engeland

Hieronder zijn enkele voorbeelden van de Right to challenge in Engeland op verschillende taken en domeinen beschreven.

HCT Group (busvervoer)

HCT Group is een van de meest succesvolle sociale ondernemingen in Engeland. HCT Group verzorgt (mini)busvervoer in Londen en omgeving. Dit doen zij met vrijwillige chauffeurs, waardoor het gebruik van het busvervoer goedkoop is. De gemaakte winst wordt geïnvesteerd in transport en trainingsprojecten, maar het gaat ook naar de samenleving. De samenleving kan vervolgens bepalen waar het geld aan uitgegeven wordt, bijvoorbeeld het opknappen van oude gebouwen.

Bulky Bob's (grof huishoudelijk afval ophalen en verwerken)

Bulky Bob's is een sociale onderneming die contracten met de gemeenteraad van Liverpool heeft afgesloten om grof huishoudelijk afval in te zamelen, te hergebruiken en te recyclen. Bulky Bob hergebruikt en recyclet 70% van de meubels en witgoed dat het verzamelt. Dit vermindert de impact op het milieu en bespaart gemeenten geld in stortbelasting. De inzet van recycling heeft ook bijgedragen betaalbare meubelen aan meer dan 34.000 gezinnen met een laag inkomen. Bulky Bob heeft ook trainingsprogramma's die langdurig werklozen in staat te stellen de nodige vaardigheden en ervaring op te doen voor een toekomstige carrière in logistiek, recycling, opslag, distributie, retail en administratie.

Holy Cross Centre Trust (dagopvang geestelijke gezondheidszorg)

Holy Cross Centre Trust is een community-based liefdadigheidsinstelling die dagopvang voor de geestelijke gezondheidszorg levert. In oktober 2007 heeft Trust een consortium gevormd met MIND in Camden en het Camden Volunteer Centre. Samen wonnen ze een aanbesteding van £ 2.000.000 voor dagopvang van de geestelijke gezondheidszorg. De raad was van mening dat de focus van het consortium om gebruikers van de dienst en de lokale gemeenschap te betrekken bij de dagopvang een betere prijs-kwaliteitsverhouding op zou leveren.

Millmead Children's Centre (kinderopvang)

In 2006 kwam Millmead Children's Centre in bezit van de samenleving. Een meerderheid van de bezoekers, voornamelijk ouders, werd verkozen tot bestuurslid. Het centrum wil haar inkomsten maximaliseren door een breed scala aan diensten aan te bieden, bijvoorbeeld kinderopvang voor maximaal 50 kinderen, een out-of-school vakantieclub en een gemeenschapscafé. Er wordt ook een naschoolse kinderuniversiteit georganiseerd, maar kinderen kunnen er ook gratis fietslessen volgen. Het centrum biedt ook faciliteiten voor gezondheidswerkers aan.

Greater Manchester Fire and Rescue Service (brandveiligheid)

Asian Development Association of Bury (ADAB) is een maatschappelijke organisatie die in achtergestelde buurten in Bury aan brandpreventie doet. ADAB werft en leid vrijwilligers op die advies en controle van brandveiligheid uitvoeren. Er is een DVD ontwikkeld die gebruikt wordt door vrijwilligers bij het uitvoeren van veiligheidcontroles in huis.

Fresh Horizon (bibliotheek met adviesdiensten)

Fresh Horizon heeft een bibliotheek opgestart in een regio waar veel armoede is en veel laag opgeleide mensen wonen. Naast de bibliotheek runt Fresh Horizon een kredietunie. Met de kredietunie draagt Fresh Horizon bij aan de verbetering van het ondernemersklimaat in de regio. Daarbij adviseren ze midden- en klein bedrijf over hoe deze levensvatbaar kunnen blijven of hoe ze beter in kunnen spelen op de behoefte van de consument. Op dit moment is Fresh Horizon bezig om een bioscoop te vestigen bij de bibliotheek, zodat inkomsten van de bibliotheek in de kredietunie gestopt kunnen worden.

Bijlage II: Amsterdam, Rotterdam en Utrecht

Het Right to challenge in Amsterdam: toch geen buurtwet

De gemeenteraad van Amsterdam nam in juni 2013 een motie aan over een "Amsterdamse variant van het recht om te bouwen, te bieden en uit te dagen". Voor de zomer van 2014 moest er een verordening liggen waarin deze Amsterdamse variant zou zijn uitgewerkt. Deze verordening is "Buurtwet" gaan heten. De Buurtwet is er nog steeds niet; hij zal er voorlopig waarschijnlijk ook niet komen. Het (vorige) Amsterdamse college vond dat er eerst een "handelingskader" moest komen over hoe om te gaan met burgerinitiatief. Het wegnemen van bestaande regels en belemmeringen vond het college belangrijker dan het vastleggen van nieuwe rechten. Een nieuwe verordening zou de ruimte voor bewoners juist kunnen beperken. Een Buurtwet was daarom iets voor de middellange termijn. Na de collegewisseling is een nieuwe 'zoektocht' begonnen naar wat het nieuwe college wil met burgerinitiatief en rechten van bewoners. Daar is men nog niet uit. Intussen lopen er in verschillende wijken en buurten experimenten met wijkondernemingen, maatschappelijk aanbesteden en bewonersgestuurde wijkontwikkeling.

Het Right to challenge in Rotterdam: "Kom maar op"

Rotterdam heeft een nota (oktober 2014) met de titel "Kom maar op, het Right to challenge op zijn Rotterdams". De kern van "Kom maar op" is, dat bewoners, lokale vrijwilligersorganisaties, coöperaties en maatschappelijke ondernemers de gelegenheid krijgen mee te dingen bij opdrachten voor publieke diensten en taken. Rotterdam verwacht vooral initiatieven op de terreinen van welzijn, buitenruimte en veiligheid. Voorwaarde is dat initiatiefnemers geworteld zijn in het gebied waar zij publieke taken willen uitvoeren en zich hebben georganiseerd in een rechtsvorm. Wegbezuinigde overheidstaken vallen niet onder "Kom maar op" omdat daarvoor geen budget meer beschikbaar is. De nota beschrijft hoe de ambtelijke begeleiding van initiatieven zal verlopen (vaste contactpersoon, meedenken, financieel inzicht bieden, de politieke leiding erbij betrekken etc.). Rotterdam wil de aanbestedingsregels zo toepassen dat bewonersinitiatieven maximale ruimte krijgen - met zo min mogelijk kaders. "Gewoon beginnen en al doende ontwikkelen". De bestuurlijke behandeling van de nota "Kom maar op" ligt even stil, omdat een groep bewoners heeft aangekondigd met een eigen notitie over het Right to challenge te komen. Rotterdam werkt aan een apart verhaal over het Right to challenge in het Wmo. Maar dit vraagt tijd omdat Rotterdam vanwege de opheffing van de deelgemeenten werkt aan herijking van het hele welzijnsdomein.

Het Right to challenge in Utrecht: "Raadsbrief Right to challenge in de Wmo"

In Utrecht is een raadsbrief (december 2014) over de Right to challenge in de Wmo geschreven. Hierin worden mogelijkheden voor bewonersinitiatief in de uitvoering van de Wmo beschreven. Het Right to challenge wordt hierin gezien als één van de mogelijkheden om bewonersinitiatieven mogelijk te maken of te ondersteunen. Er is nog geen verordening vastgesteld. De vraag is of het Right to challenge moet worden opgenomen in de Wmo-verordening of dat het thuis hoort in de regels voor het gemeentelijk inkoopbeleid. In Utrecht staan ze op het punt om een ronde te maken langs de wethouders om te kijken waar zij mogelijkheden zien voor het Right to challenge als ze kijken naar lopende en komende aanbestedingen. Het gaat hierbij niet enkel om het meebieden op publieke diensten, maar ook om het meedenken met hoe bewonersinitiatieven kunnen slagen. Dit is dus niet enkel gericht op de Wmo.